

ISSN 2181-9238

GOLDEN SCRIPTS

OLTIN BITIGLAR

2021 Vol. 4

**www.navoiy-uni.uz
www.goldenscripts.navoiy-uni.uz**

ISSN 2181-9238

GOLDEN SCRIPTS

OLTIN BITIGLAR

2021 Vol. 4

www.navoiy-uni.uz
www.goldenscripts.navoiy-uni.uz

BOSH MUHARRIR	
Shuhrat Sirojiddinov	
 BOSH MUHARRIR	
O'RINBOSARI	
Karomat Mullaxo'jayeva (o'zbek)	
Qosimjon Ma'murov (ingliz)	
 MAS'UL KOTIB	
Ozoda Tojiboyeva	
 TAHRIR HAY'ATI	
Zaynobiddin Abdirashidov	
Karl Rayxl (Germaniya)	
Seyhan Tanju (Turkiya)	
Kamol Abdulla (Ozarbayjon)	
Vahit Turk (Turkiya)	
Isa Xabibeyli (Ozarbayjon)	
Benedek Peri (Vengriya)	
Teymur Kerimli (Ozarbayjon)	
Eunkyung Oh (Koreya)	
Mark Toutant (AQSh)	
Boqijon To'xliyev	
Qosimjon Sodiqov	
Nurbboy Jabborov	
G'aybulla Boboyorov	
Vali Savash (Turkiya)	
Kimura Satoru (Yaponiya)	
Hamidulla Dadaboyev	
Aftondil Erkinov	
Rashid Zohidov	
Baxtiyor Abdushukurov	
Almaz Ulvi (Ozarbayjon)	
Dilnavoz Yusupova	
Qo'ldosh Pardayev	
Elchin Ibrohimov (Ozarbayjon)	
Nodirbek Jo'raqo'ziyev	

MUNDARIJA	
 MATNSHUNOSLIK	
Oysara Madaliyeva	
“Turkiya kutubxonalaridagi Navoiy qo'lyozmalari” katalogi va uning ilmiy qimmat	4
 Orzigul Hamroyeva	
Abu Zakariyyo (Al-Xatib) at-Tabriziyning “Al-kafif il-aruz va al-qavofiy” (Aruz va qofiyaga oid kifoya) asarida aruz va qofiya tadqiqi	20
 Jasurbek Mahmudov	
Manbalarda futuvvat talqini	34
 Alisher Mahmudov	
Olmon adabiyotida salib yurishlariga oid tarixiy bitiklar (G.E.Lessing asarlari misolida)	46
 ADABIYOTSHUNOSLIK	
Yulduz Abdulhakimova	
Navoiy va Fuzuliy dostonlarining kompozitsion qurilishi	76
 Fayzulla Iskandarov	
Me'roj na'tlarda qorong'u kecha tasviri	92
 Oyjamol Boboqulova	
Rind, rindlik va rind timsoli etimologiyasi xususida	107

EDITOR IN CHIEF	
Shuhrat Sirojiddinov	
 DEPUTY EDITOR IN CHIEF	
Karomat Mullakhojaeva (Uzbek)	
Kasimjon Mamurov (English)	
 EXECUTIVE SECRETARY	
Ozoda Tojibaeva	
 EDITORIAL BOARD	
Zaynabiddin Abdirashidov	
Karl Rechl (Germany)	
Isa Habibeyli (Azerbaijan)	
Benedek Peri (Hungary)	
Teymur Kerimli (Azerbaijan)	
Eunkyung Oh (Korea)	
Mark Toutant (USA)	
Bakijan Tukhliev	
Kasimjan Sadikov	
Nurboy Jabborov	
Gaybullah Babayarov	
Vali Savash (Turkey)	
Onal Kaya (Turkey)	
Kimura Satoru (Japan)	
Vahit Turk (Turkey)	
Seyhan Tanju (Turkey)	
Aftandil Erkinov	
Rashid Zahidov	
Atabek Juraboev	
Bakhtiyar Abdushukurov	
Almaz Ulvi (Azerbaijan)	
Yusupova Dilnavoz	
Kuldosh Pardaev	
Elchin Ibrahimov (Azerbaijan)	
Nodirbek Jurakuziev	

CONTENTS	
 TEXTOLOGY	
Oysara Madalieva	
Catalog of “Navoi Manuscripts in Turkish Libraries” and its contribution to Navoi studies	4
 Orzigul Hamroeva	
A study of rhyme and rhyme in Abu Zakariyya (Al-Khatib) at-Tabrizi's “Al kafi fi-l aruz va-l qavafiy”	20
 Jasurbek Mahmudov	
The interpretation of futuvvat in the sources	34
 Alisher Mahmudov	
Historical Inscriptions about the Crusade in German Literature (on the example of G.E.Lessing's works)	46
 LITERATURE	
Yulduz Abdulhakimova	
Compositional Structure of Navai and Fuzuli's Epic Poems	76
 Fayzulla Iskandarov	
Image of a dark night in Miraj nats	92
 Oyjamol Bobokulova	
About the etymology of Rind and Rind symbol	107

**MATNSHUNOSLIK
TEXTOLGY****“Turkiya kutubxonalaridagi Navoiy
qo‘lyozmalari” katalogi va
uning ilmiy qimmati**Oysara Madaliyeva¹**Abstrakt**

1958-yili Turkiyada Ogah Sirri Levend (1897–1978) tomonidan Navoiy asarlari katalogi shakllantirildi. Katalogda Turkiya davlati fondlarida saqlanayotgan Alisher Navoiy asarlari qo‘lyozmalari nusxalari monografik tavsif qilingan. Katalog uch qism – so‘zboshi, tavsif va xulosadan iboratdir. So‘zboshi qismida Navoiy asarlarining qimmati, ularning adadi va qo‘lyozmalari xususida muhim tadqiqot amalga oshirilgan. Ushbu katalog bugungi kun navoiyshunosligi, xususan, uning matnshunoslik va manbashunoslik sohasi rivoji uchun muhim manba vazifasini o‘tab kelmoqda.

Kalit so‘zlar: *katalog, qo‘lyozma, kulliyot, tavsif, devon, doston.*

Kirish

Alisher Navoiy ijodi turk adabiyoti ahli va tadqiqotchilarining doimiy e‘tibor markazidadir [To‘gan 1940, 349-357; Hаниева 1986, 136; 2001; Eckmann 1970, 253-262; Türkay 1988: 958; Kaya 1989: 1382; Özdaradedeli 1989, 1007; Erkinov 1991, 79-82, Sertkaya 2004; Erkinov 2017, 55-65; Lale 2006, 531; Uluch 2020, 448; Chetindag‘ 2011; Ro‘zmonova 2011]. Turk olimi Ogah Sirri Levend Alisher Navoiy asarlarining fehrastnavisigina emas, shoir asarlarining tadqiqotchisi sifatida ham navoiyshunoslikka muayyan hissa qo‘shgan olimdir [Levend 1965–1966].

Qo‘lyozma fondlarda saqlanayotgan, hali tavsif qilinmagan

¹ Madaliyeva Oysara Rustamovna – filologiya bo‘yicha falsafa doktori (PhD), O‘zR FA Abu Rayhon Beruniy nomidagi Sharqshunoslik instituti.

E-pochta: oysara19@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-0932-9570

Iqtibos uchun: Madaliyeva, O. R. 2021. “Turkiya kutubxonalaridagi Navoiy qo‘lyozmalari” katalogi va uning ilmiy qimmati”. *Oltin bitiglar* 4: 4—19.

manbalarning to‘liq, batafsil, yoyiq, ilmiy tavsiflarini yaratish, bu boradagi ishlarni jadallashtirish matnshunoslikning kechiktirib bo‘lmaydigan vazifasidir. Busiz matnshunoslik fani hatto eng maqbul istiqbolli metodlar naqd bo‘lib tursa-da, rivojlana olmaydi [Lixachev 1962, 26]. 1958-yili nashr qilinib, Turkiya qo‘lyozma fondlaridagi juda ko‘p manbalarni ilmiy muomalaga olib kirgan Ogah Sirri Levendning “Türkiye kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları” [Levend 1958, 127–209] katalogi matnshunoslikning yuqorida ta’kidlangan vazifasini muvaffaqiyatli darajada bajardi.

Asosiy qism

Muallif katalogga yozgan so‘zboshida shunday deydi: “Turkiy tilni Turkiya turkchasidan va turkiy adabiyotni Janubi-g‘arbiy adabiyot mahsulidan iborat deb hisoblovchilar buyuk turkiynavis shoir Alisher Navoiyni ko‘p ham tilga olmaydilar. Vaholanki, Alisher Navoiy birbutun holda qabul qilish lozim bo‘lgan turkiy adabiyotning tamal toshlaridan biri va eng muhimidir” [Levend 1958, 127]. Shundan so‘ng olim o‘zining bu boradagi e’tirozlarini o‘rtaga qo‘yadi. Jumladan, turkiy adabiyotda ilk “Xamsa” sifatida uning besh masnaviysidan jamlangan asar bugun qo‘limizda mavjuddir. Bular tadqiq qilinmasdan turib, adabiyotimizda masnaviy janri-ning rivojlanishi ma’lum bo‘ladimi? “Majolis un-nafois” turkiyda birinchi yozilgan shoirlar tazkirasi sifatida manbalarning eng to‘ridan joy oladi. Bu asarni o‘rganmasdan turib, XV asr adabiy muhiti haqida aytilgan hukm aniq va to‘g‘ri bo‘la oladimi? “Muhokamat ul-lug‘atayn” esa turkiy tilning ozodligiga qo‘yilgan yodgorlikdir. Bugun ushbu asarni tildagi millatsevarlikning bir bayrog‘i sifatida olib yuribmiz [Levend 1958, 127].

Mazkur fikrlar, bir tomondan, Ogah Sirri Levendning Alisher Navoiy ijodiga bo‘lgan cheksiz muhabbatini ifodalasa, ikkinchi tomondan, olimning turkiy til va adabiyot tarixiga befarq emasligini isbotlaydi. Shuningdek, so‘zboshida Navoiy asarlarining ro‘yxati ham keltirilgan. Ogah Sirri Levend ushbu ro‘yxatni qaysi manbalarga tayanib tuzganini aniq aytmay, Navoiyning o‘z ma’lumotlari va mavjud asarlarga tayangan holda tuzildi, deb izohlaydi. Ro‘yxatdan joy olgan asarlar yozilish tarixiga ko‘ra, xronologik tarzda quyidagicha turkumlashtirilgan, ular jami 31tani tashkil etadi¹.

Devonlari: “Badoyi’ ul-bidoya” (873/1469 – 887/1482-y.), “Navodir un-nihoya”, “Xazoyin ul-maoniy” (904/1498-1499-

¹ Quyida keltirilgan Alisher Navoiy asarlarining yaratilishiga doir sanalar Ogah Sirri Levend tomonidan ko‘rsatilgan.

y.) tarkibiga kiruvchi to'rt devon – "G'aroyib us-sig'ar", "Navodir ush-shabob", "Badoyi' ul-vasat", "Favoyid ul-kibar", "Forsiy devon" ("Devoni Foniy") (Boshlanishida ilova qilingan debocha va qasidalar bilan birga, 902/1496-y.).

"Xamsa" dostonlari: "Hayrat ul-abror" (888/1483-y.), "Farhod va Shirin" (889/1484-y.), "Majnun va Layli" (889/1484-y.), "Sab'ai sayyor" (889/1484 – 890/1485-yy.) va "Saddi Iskandariy" (889/1484 – 890/1485-yy.).

Devonlar va "Xamsa"dan tashqari boshqa asarlari:

"Chihl hadis" (886/1481-1482-y.), "Vaqfiya" (886/1481-1482-y.), "Nazm ul-javohir" (890/1485-y.), "Tarixi anbiyo va hukamo" (890/1485-y.), "Tarixi muluki Ajam" (890/1485-y.), "Holoti Sayid Hasan Ardasher" (896/1490-1491-y.), "Majolis un-nafois" (897/1491-1492-y.), "Munshaot" (897/1491-1492-y.), "Risolayi muammo" (forsiyda yozilgan bu asarning tarixi noma'lum, Jomiyga taqdim qilingani uchun 898/1492-yildan avval yozilgan), "Xamsat ul-mutahayyirin" (898/1492-yildan keyin), "Mezon ul-avzon" (898/1492-yildan keyin), "Holoti Pahlavon Muhammad" (900/1494-1495-y.), "Nasoyim ul-muhabbat" (901/1495-1496-y.), "Lison ut-tayr" (904/1498-1499-y.), "Muhokamat ul-lug'atayn" (905/1499), "Siroj ul-muslimiyn" (905/1499-1500), "Mahbub ul-qulub" (906/1500-1501-y.), "Munojot" (Kulliyot nusxalarining boshidan joy olgan bu asarning qachon yozilgani noma'lum), "Munshaot" (forsiy, qachon to'plangani noma'lum).

Navoiyshunos olim H. Sulaymonov (1910–1979) tomonidan 1963-yili e'lon qilingan Alisher Navoiy asarlari ro'yxatida jami 32 asar nomi qayd etilgan [Sulaymonov 1963, 37-45]. H. Sulaymonov ushbu ro'yxatni "Muhokamat ul-lug'atayn", "Makorim ul-axloq", "Abushqa", shuningdek, 808 va 4056-raqamlari bilan Turkiyada saqlanayotgan ikki kulliyot asosida tuzganini ta'kidlaydi [Sulaymonov 1963, 36-37]. Olim o'ziga qadar Olim Sharafiddinov, Volin, Bertels, Abdurahmon Sa'diy va Ogah Sirri Levend Navoiy asarlari ro'yxatini tuzganini e'tirof etadi. U Ogah Sirri Levend ro'yxati haqida to'xtalib, bu ro'yxatdan "Tarixi anbiyo" tushib qolganini aytadi. Ammo Ogah Sirri Levend ro'yxatida "Tarixi anbiyo va hukamo" asarining nomi keltirilgan va olim bu asarni 890/1485-yildan keyin ko'chirilgan, deb taxmin qiladi. H. Sulaymonov ro'yxatida keltirilgan, ammo Ogah Sirri Levendda qayd etilmagan asar esa "Fusuli arbaa"dir. Shuningdek, H. Sulaymonov Ogah Sirri Levenddan farqli ravishda asarlarning yozilish tarixinigina emas (ba'zan

taxminiy), ularning hajmini va yuqorida tilga olingan manbalarda qayd etilgan yoki etilmaganini ham ko‘rsatib boradi¹.

Ushbu katalogda Navoiy asarlarining Turkiyaning turli qo‘lyozma fondlari va kutubxonalarida saqlanayotgan jami 93ta qo‘lyozmasi ilmiy tavsif qilingan. Muhimi shundaki, fehrastnavis har bir manbani monografik tavsif qilgan va ular qamrovi jihatidan ilmiy maqolaga teng turadi [Sodiqov 2017, 185²]. Katalogda keltirilishicha, ushbu asarlar quyidagilardir:

Kulliyot

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	To‘pqopi, Revan: 808	901/1496-y.	Darvesh Muhammad Toqiy
2	Sulaymoniya, Fotih: 4056	-	-

Kulliyotlar tarkibidagi devonlarning nusxalari

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	To‘pqopi, Revan: 807	932/1526-y.	Nishotiy
2	Istanbul universiteti kutubxonasi: 5452 (muzeyda)	1232/1817-y.	Abdulmunzib Mir Ali
3	Istanbul universiteti kutubxonasi: 2001	1252/1836-y.	Niyoz Muhammad valadi Avaz Muhammad
4	Sulaymoniya, Fotih: 3886	-	-
5	Ko‘niya umumiy kutubxonasi: 6623	-	-

“G‘aroyib us-sig‘ar”

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
-----------------	---	-------------------------------	---------------

¹Ogah Sirri Levend va Hamid Sulaymonov “Ilk devon”ni Navoiy devonlari ro‘yxatida keltirmaydilar. “Ilk devon” Alisher Navoiy tomonidan emas, uning muxlisarlari tomonidan tuzilganligi bunga sabab bo‘lishi mumkin.

² Ushbu o‘quv qo‘llanmada olim shunday yozadi: “Tavsif uch xil bo‘ladi: qisqacha tavsif, o‘rtacha tavsif, monografik tavsif. ... Monografik tavsif baridan afzal. U keng qamrovli bo‘ladi. Ayrim monografik tavsiflar yirik ilmiy maqola qatorida turadi”.

1	Turk – islom muzeyi: 1946	943/1536-y.	Miraliy ul-Buxoriy
2	Turk – islom muzeyi: 2065	-	-
3	To'pqopi, Revan: 802	-	-
4	To'pqopi, Revan: 803	939/1532-y.	Chalabiy ul-Kayiniy
5	To'pqopi, Revan: 804	-	-
6	To'pqopi, Revan: 806	940/1533-y.	Shayx Muhammad ibn Do'st Muhammad Samarqandiy
7	To'pqopi, Revan: 895	-	-
8	To'pqopi, Revan: 983	-	-
9	Istanbul universiteti kutubxonasi: 5470 (muzeyda)	-	Sultonaliy ul- Kayiniy
10	Sulaymoniya kutubxonasi: Fotih: 3887	-	-
11	Sulaymoniya kutubxonasi, Lala Ismoil: 496	972/1564-y.	-
12	Sulaymoniya kutubxonasi, Abdulloh: 295	-	-
13	Ayosofiya kutubxonasi: 3981	958/1551-y.	Sulton Ali al- Mashhadiy
14	Nuruusmoniya kutubxonasi: 3880	956/1549-y.	-
15	Nuruusmoniya kutubxonasi: 3881	-	-
16	Millat kutubxonasi, Amiriy, manzum: 465	-	-
17	Millat kutubxonasi, Amiriy, manzum: 466	982/1574-y.	Ali ibn Murtazo ibn Muhammad
18	Ko'niya, Qo'yuno'g'li kutubxonasi: -	-	-
19	Ko'niya, Qo'yuno'g'li kutubxonasi: -	-	-

“Navodir ush-shabob”

$\frac{t}{r}$	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko'chirilish davri	Kotibi
1	To'pqopi, Revan: 805	910/1504-y.	-

“Badoyi ul-vasat”

$\frac{t}{r}$	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Ayosofiya kutubxonasi: 3980	957/1550-y.	Mahmud kotib
2	Ogah Sirri Levendning shaxsiy kutubxonasi: -	-	-

“Favoyid ul-kibar”

$\frac{t}{r}$	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Istanbul universiteti kutubxonasi: 1565	947/1540-y.	Jamshid
2	Istanbul universiteti kutubxonasi: 2794	1043/1633-y.	Husayn ibn Haydar al-Husayniy Jurjoni

Terma devonlar

$\frac{t}{r}$	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Istanbul universiteti kutubxonasi: 242	981/1573-y.	Ashharulloh
2	Istanbul universiteti kutubxonasi: 3399	-	-
3	Istanbul universiteti kutubxonasi: 3699	-	-
4	Istanbul universiteti kutubxonasi: 5468	-	-
5	Istanbul universiteti kutubxonasi: 5669	930/1524-y.	Olouddin Muhammad
6	Boyazid kutubxonasi: 5691	961/1554-y.	Olimuddin ibn Shayx Ahmad al-Axsikentiy
7	Boyazid kutubxonasi: 5757	-	-
8	Sulaymoniya kutubxonasi, Bog‘dodlik Vahbiy, 1699	-	Sayid Husayn al-Husayniy
9	Nuruusmoniya kutubxonasi: 3975	-	-
10	Nuruusmoniya kutubxonasi: 3999	-	-
11	Nuruusmoniya kutubxonasi: 4970	-	-
12	Millat kutubxonasi, Hakimo‘g‘li Ali: 640	-	-

13	Uskudar, Salim og'a kutubxonasi, Kamankesh: 454	-	-
14	Ko'niya, Muzey ixtisos kutubxonasi, 2423	-	-
15	Istanbul, Fahri bilga kutubxonasi: -	886/1481-y.	-

Forsiy devon

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko'chirilish davri	Kotibi
1	Turk – islom muzeyi: 1952	-	-
2	Nuruusmoniya kutubxonasi: 3850	999/1591-y	Kamol ibn Mahmud

“Xamsa”

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko'chirilish davri	Kotibi
1	To'pqopi, Revan: 809	-	-
2	To'pqopi, Revan: 810	900/1495-y.	Sulton Ali al- Mashhadiy
3	To'pqopi, Xazina: 802	937/1530-y.	Pirahmad ibn Iskandar
4	Istanbul universiteti kutubxonasi: 5451	-	Mir Ismoil Asrushoniy
5	Sulaymoniya, Fotih: 3754	-	-
6	Sulaymoniya, Fotih: 3755	895/1490-y.	-
7	Sulaymoniya, Asad: 2578	1093/1682-y.	Muhammad Ali ibn Muhammad Hasan
8	Ayosofiya kutubxonasi: 3854	-	-
9	Ko'niya, umumiy kutubxona: 6627	1244/1828-y.	

“Xamsa”dan¹

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko'chirilish davri	Kotibi
---------	-----------------------------------	-----------------------	--------

¹ Ushbu nom ostida tavsif qilingan 1191-raqamli qo'lyozmaning tarkibi: “Hayrat ul-abror” (1^b-45^a), “Farhod va Shirin” (46^b-116^a), “Majnun va Layli” (117^b-160^b); 3230-raqamli qo'lyozmaning tarkibi: “Majnun va Layli” (1^b-51^a), “Sab'ai sayyor” (53^b-120^b) kabi “Xamsa” dostonlaridan iboratdir.

1	Istanbul universiteti kutubxonasi: 1191	-	-
2	Istanbul universiteti kutubxonasi: 3230	-	-

“Hayrat ul-abror”

t/ _r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Sulaymoniya kutubxonasi, Shohid Ali: 2156	963/1556-y.	Ilmiy
2	Ayosofiya kutubxonasi: 4334	903/1498-y.	Sulton Muhammad Xandon
3	Amasiya, Boyazid kutubxonasi: 550/2	1155/1742-y.	Olouddin valadi So‘hbatquli Karamonli
4	Istanbul universiteti kutubxonasi: 2794	1044/1634-y.	Husayn ibn Haydar al- Husayniy Jurjoni

“Sab’ai sayyor”

t/ _r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Istanbul universiteti kutubxonasi: 1409	-	-

“Asarlar majmuasi”

t/ _r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Istanbul universiteti kutubxonasi: 4149	1291/1874 – 1295/1878-yy.	Muhammad Yunus Shahrisabziy

“Arba’in”

t/ _r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Sulaymoniya kutubxonasi, Asad: 1441/2	-	-
2	Sulaymoniya kutubxonasi, Fotih: 3886	-	-
3	Sulaymoniya kutubxonasi, Ashir: 41	-	-
4	Ayoso‘fiya kutubxonasi: 3981	958/1551-y.	Sulton Ali al- Mashhadiy

5	Nuruusmoniya kutubxonasi: 4968	-	Qosim Ali
6	Millat kutubxonasi, Amiriy, manzum: 807	-	-

“Nazm ul-javohir”

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko'chirilish davri	Kotibi
1	Sulaymoniya kutubxonasi, Qilich Ali: 800/1	932/1526-y.	Pirahmad ibn Iskandar
2	Ayosofiya kutubxonasi: 4334	903/1498-y.	Sulton Muhammad Xandon

“Siroj ul-muslimin”

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko'chirilish davri	Kotibi
1	Sulaymoniya kutubxonasi, Shohid Ali: 1634	-	Hoji Muhammad

“Majolis un-nafois”

t/ r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko'chirilish davri	Kotibi
1	Istanbul arxeologiya muzeyi kutubxonasi: 178	-	-
2	Istanbul universiteti kutubxonasi: 841	942/1535-y.	Burhon ibn Zayn ul-Havofiy
3	Sulaymoniya kutubxonasi, Fotih: 4065	-	-
4	Sulaymoniya kutubxonasi, Asad: 1675	-	-
5	Sulaymoniya kutubxonasi, Qilich Ali: 800/2	932/1526-y.	Pirahmad ibn Iskandar
6	Boyazid kutubxonasi, Valiyiddin: 2661	-	-
7	Ayosofiya kutubxonasi: 2045	948/1541 y.	Muhammad ibn hoji Mahmud
8	Millat kutubxonasi: Amiriy, Tarix: 779/1	-	-
9	Millat kutubxonasi, Amiriy, Garulloh: 1573	934/1528-y.	-
10	Anqara davlat kutubxonasi, Ismoil Soib: 1/2286	962/1555-y.	-

11	Anqara umumiy kutubxonasi: 634	-	-
----	--------------------------------	---	---

“Mahbub ul-qulub”

^t / _r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Istanbul universiteti kutubxonasi: 5757	977/1569-y.	Darvesh Husayn ar-Rumiy
2	Sulaymoniya kutubxonasi, Asad: 1700	-	-
3	Sulaymoniya kutubxonasi, Lala Ismoil: 251	-	-
4	Sulaymoniya kutubxonasi, Lala Ismoil: 252	966/1559-y.	Muso Samarqandiy

“Xamsat ul-mutahayyirin”

^t / _r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Millat kutubxonasi, Amiriy, Tarix: 779/2	-	-

“Vaqfiya”

^t / _r	Saqlanish joyi va ashyo raqami	Ko‘chirilish davri	Kotibi
1	Sulaymoniya kutubxonasi, Fotih: 3886	-	-
2	Millat kutubxonasi, Amiriy, Tarix: 779/3	-	-
3	Millat kutubxonasi, Hakimo‘g‘li Ali: 640	-	-

Shu o‘rinda, katalogda tavsifi keltirilgan ikki asar “G‘aroyib us-sig‘ar” va “Arba’in” qo‘lyozmasi haqida to‘xtalib o‘tsak. Tav-siflovchining ma‘lumot berishicha, Navoiyning ikki asarini o‘zida jamlagan bu qo‘lyozmani (Ayosofiya kutubxonasi: 3981) 958/1551-yili Sulton Ali Mashhadiy ko‘chirgan. Ammo so‘nggi tadqiqotlar ushbu kotibning tug‘ilgan va vafot etgan sanasi sifatida 836/1432–33–926/1520-yillarni ko‘rsatmoqda.

2018-yili A.Turdialiyev va A. Erkinov “Badoyi’ ul-bidoya” devonining yana ikkita sanali Tehron va Istanbul nusxalari mavjud ekanini e‘lon qildilar [Erkinov 2018, 51–57; Turdialiyev, Erkinov 2018, 57–62]. Ushbu qo‘lyozmalardan biri 889/1484–1485-yili Sultonali Mashhadiy tomonidan Hirotda kitobat qilingan. Bu nusxa Istanbul shahridagi Ayosofiya kutubxonasida 3981-raqami bilan saqlanadi. Matn ta’liq xatida qalin sharq qog‘oziga

ko'chirilgan. Qo'lyozma 161 varaq, bichimi – 25,6x17 sm.

Qo'lyozmaning tarkibini “Arba'in” asari (1^b–5^b; so'nggi varag'i qusurli), shuningdek, g'azal (6^a–144^b; boshlanishi va oxirgi varag'i qusurli), ruboiy va qit'a (145^a–154^a; boshlanishi va oradagi ayrim varaqlari qusurli), lug'z (154^b–156), muammo (156^a–159^b), tuyuq (159^b) hamda fard (160^a–161^a) janridagi she'rlar tashkil etadi.

Kolofonida qo'lyozma ko'chirilish sanasini beruvchi qit'a ham mavjud. Ogah Sirri Levendning (1897–1978) mazkur ta'rix-qit'adagi sanani topishda xatolikka yo'l qo'ygani ma'lum bo'ldi [Turdialiyev, Erkinov 2018, 57-62]. Masalaga oydinlik kiritish maqsadida mazkur qit'ani to'liq keltiramiz:

*Agar ta'rihi-i 'imām-i kitābat,
Hamehāhi bidāni, ey suhandān.
Tu dar taḥriri in devān nazar kun,
Burun aṣar ham az taḥrir-i devān.*

Katalogda Ogah Sirri Levend ta'rix-qit'aning aynan qaysi so'zlarini olganini ma'lum qilmagani holda devonning ko'chirilgan yilini 958/1551-yil deb keltiradi. Mashhadiyning vafot sanasi esa 1520-yilga to'g'ri keladi. Bu esa olimning qit'adagi sanani aniqlashda yangilishganini ko'rsatadi.

Taxminimizcha, H.Sulaymonov mana shu mantiqsizlik tufayli Mashhadiy ko'chirgan yana bir Navoiy devoni bor ekanidan xabardor bo'lsa-da, “Badoyi' ul-bidoya”ning Istanbul nusxasini ro'yxatda keltirmaydi. Zero, olimning doktorlik dissertatsiyasida keltirilgan iqtibosda: “Bizga xorijiy kataloglardan ma'lum bo'lishicha, shoirning Mashhadiy ko'chirgan, ammo biz fotokopiyasini ololmagan yana ikkita terma devoni bor”, deyiladi va Ogah Sirri Levend katalogidan aynan shu qo'lyozma (№ 3981) va 1218/1803-yili Tehronda nashr etilgan katalogga ishora qiladi [Suleyman 1961, 154].

A.Turdialiyev va A.Erkinov ta'rix moddasi qit'aning so'nggi misrasida berilgani hamda devonning 889/1484–1485-yili ko'chirilganini aniqladilar [Turdialiyev, Erkinov 2018, 58]. Shunindek, qo'lyozmaning tarkibida “Arba'in” asaridan so'ng ko'chirilgan devon “G'aroyib us-sig'ar” emas, balki “Badoyi' ul-bidoya” ekani ham o'rtaga chiqdi.

Katalogdagi tavsiflar ushbu mezonlar asosida bitilgan: asar nomi, saqlanish yeri, ashyo raqami, muqovasi, muqovaning bichimi, qog'ozi, xat turi, matnning o'lchami, matnning necha ustunda berilgani, matnning satri, matn ko'chirilgan siyoh ranglari,

har bir asar yoki janrning boshlanishi va yakuni (arab alifbosida), muhri, qo‘lyozma qaysi davrda qaysi podshoh saroyida saqlangani (muhrdagi yozuvlar asosida), qo‘lyozmaning hajmi, qo‘lyozmaning ko‘chirilish tarixi, ko‘chirilgan joyi, kolofon matni, tarkibi (masalan, devonlarda qaysi janrdagi she‘rlar mavjudligi, hatto g‘azallarning alifbo tartibida yakunlanishiga ko‘ra soni), kotibi va kitobat san‘atiga oid ma‘lumotlar (qo‘lyozmada miniatyura va boshqa bezaklarning mavjudligi).

Katalogning xulosa qismida keltirilgan ma‘lumotlar tadqiqotchining e‘tiborini o‘ziga tortadi. Unda tavsif qilingan asarlarning saqlanish joyi ro‘yxati, qo‘lyozmalarning asar nomiga ko‘ra ko‘rsatkichi, shoirning qaysi asari Turkiyaning muallif tadqiqot o‘tkazgan kutubxonalarida alohida nusxa sifatida mavjud emasligi haqidagi ma‘lumotlar berilgan. Katalog muallifi bir asarning ko‘plab nusxalari orasidagi farqlarni shunday tavsiflaydi:

1) har ikki kulliyot tarkibi bir xil, devonlardagi g‘azallar soni va “Majolis un-nafois”dagi shoirlar soni farqlanadi, xolos. “Mahbub ul-qulub”, devonlar uchun yozilgan so‘nggi debocha va forsiy asarlari – bir devon, bir munshaot, bir muammo risolasi – kulliyotda uchramaydi;

2) “Xazoyin ul-maoniy” nusxalari bir-biridan farqlanadi. Jumladan, 5254 va 6623-raqamli qo‘lyozmalarda to‘rt devon ketma-ket keladi. 807, 2001 va 3886-raqamli nusxalarda esa to‘rt devondagi barcha she‘rlar alifbo tizimida aralash holda keladi;

3) devonlardagi g‘azallar soni turli xil;

4) devonlarda she‘rlarning “adashib” qolishi, masalan, har devonda bittadan musta‘zod bo‘lishiga qaramay, ba‘zi nusxalarda bir devon tarkibida ikki musta‘zod keladi;

5) “Ashraqat...” bilan boshlanganiga qaramay, “G‘aroyib us-sig‘ar” tarkibida uchramaydigan she‘rlar keladi. Masalan, shoirning muammolari ikkinchi, lug‘z va tuyuqlari uchinchi, fardlari to‘rtinchi devon tarkibiga kiritilgan bo‘lsa-da, ba‘zan ular “G‘aroyib us-sig‘ar” devoni nusxalarida ham keladi;

6) terma devonlar turli did asosida tuzilgani uchun, shubhasiz, farqlidir;

7) “Majolis un-nafois”da shoirlar soni har xil nusxada turlicha;

8) “Xamsa” va boshqa asarlarning nusxalari esa, ba‘zi baytlardagi imlo bilan bog‘liq farqlarni hisobga olmasa, deyarli bir xil [Levend 1958, 208-209].

Xulosa

Ushbu katalogdagi tavsiflar navoiyshunoslikdagi ilk qadamlardan bo'lishiga qaramay, keng qamrovliligi, mukammalligi bilan afzaldir. Undagi tavsiflardan anglashiladiki, tuzuvchi har bir qo'lyozma asarning tarkibini jiddiy o'rganib chiqqan.

Shuningdek, mazkur nashr shu yo'nalishdagi o'zidan keyingi kataloglashtirish ishlariga namuna vazifasini o'tadi, deyish mumkin.

Yana bir jihati, ushbu katalog Turkiyaning deyarli barcha fondlari va kutubxonalarida, hatto shaxsiy kutubxonalarda saqlanayotgan Alisher Navoiyning qo'lyozma asarlari tavsifini qamrab olgan.

Katalogda keltirilgan qo'lyozma asarlarning qaysi hukmdor saroyida saqlangani haqidagi ma'lumotlar esa madaniy-ma'rifiy a'loqalarning tarixini bayon etadi.

Ogah Sirri Levend tomonidan tuzilgan mazkur katalog o'tgan asrda faqat sobiq Ittifoq, xususan, yurtimizdagina emas, turkiy dunyo sharqshunosligida ham Alisher Navoiy ijodi yuksak e'tiborda bo'lganidan darak beradi.

Ushbu katalogni o'zbek tiliga tarjima qilish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar

- Eckmann, J. 1970. "Nevai'nin ilk divanları üzerine". *Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten*, 13: 253-262. Ankara.
- Kaya, Ö. 1989. *Ali Sir Nevayi. Fevayidul-kibar*. İnceleme-Metin-Dizin. Doktora tezi. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Dokümantasyon merkezi.
- Lale, U. 2006. *Türkmen valiler Şirazlı ustalar Osmanlı okurları XVI.Yüzyıl Şiraz elyazmaları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Levend, A.S. 1958. "Türkiye kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları". *Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten* 127-209. Ankara.
- Levend, A.S. 1965-1966. *Alişir Nevai*. I-IV cilt. Ankara: *Türk tarih kurumu basımevi*.
- Nagiyeva, Dj. 2001. *Azerbaycanda Nevai*. Baku: Elm.
- Özdaraedeli, N. 1989. *Ali Sir Nevayi. İlk divan*. *İnceleme-Metin-Dizin*. Doktora tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sertkaya, O. 2004. "Ali Şir Nevayi Tarzı ve Nevayi'ye Anadolu'da yazılan Nazireler" 560. *Doğum*, 500. Ölüm Yıldönümlerini Anma Toplantısı Bildirileri 24-25 Eylül 2001. Ankara.
- Toğan, A.Z.V. 1940. "Ali Şir" *İslam ansiklopedisi* 349-357. 3. cilt. İstanbul: Maarif matbası.
- Türkay, K. 1988. *Ali Sir Nevayi. Bedayi ul-vasat*. İnceleme-Metin-Dizin. Doktora tezi. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Dokümantasyon merkezi.
- Лихачев, Д.С. 1962. *Текстология*. Издательство академии наук СССР. Москва-Ленинград.

- Нагиева, Ж. 1986. *Бакинские рукописи Алишера Навои*. Баку: Элм.
- Рўзмонова, Р. 2011. *Алишер Навоий анъаналарининг усмонли турк шеъриятига таъсири* (Аҳмад Пошо ва Сайди Али Раис Котибий ижоди мисолида). Филология фанлари номзоди диссертацияси. Самарқанд.
- Содиқов, Қ. 1963. *Матншунослик ва манбашунослик асослари*. Тошкент.
- Сулаймонов, Ҳ. 1963. *Навоий асарларининг манбалари ва наشري ҳақида*. Асарлар: I том. Тошкент.
- Сулейман, Х. 1961. *Текстологическое исследование лирики Алишера Навои*. Автореферат – диссертация на соискание ученой степени доктора филологических наук. Ташкент.
- Турдиалиев, А., Эркинов, А. 2018. "Бадоеъ ул-бидоя"нинг Навоий даврида кўчирилган ва янги аниқланган санали олтинчи қўлёзмаси (Султонали Машҳадий, Ҳирот, 889/1484-1485 йил)". *Алишер Навоий ва XXI аср*: Республика илмий-назарий анжумани, 57-62. Тошкент: Turon iqbol.
- Улуч, Л. 2020. *Алишер Навоий асарларининг Истанбул қутубхоналаридаги безакли қўлёзмалари*. Тошкент: Silk Road Media. East Star Media.
- Четиндағ, Ю. 2011. *Алишер Навоий ва усмонли шеърияти*. Н.Ҳасан, Р.Рўзмонова таржимаси. Тошкент: Muhaqqir.
- Эркинов, А. 2017. "Алишер Навоийнинг Усмонли турклар маданий муҳитидаги ўрни тарихидан (манбашунослик материаллари асосида)". *Навоий ижоди ва қиёсий таҳлил масалалари*, 55-65. Масъул муҳаррир: М.Муҳиддинов. Тошкент: Tamaddun.
- Эркинов, А. 2018. "Бадоеъ ул-бидоя"нинг Навоий даврида кўчирилган ва янги аниқланган санали бешинчи қўлёзмаси (888 йил, сафар ойи 1483 йил, март-апрель)". *Алишер Навоий ва XXI аср*: илмий-назарий анжуман, 51-57. Тошкент: Turon iqbol.
- Эркинов, С. 1991. "Таниқли навоийшунос турк олими Оғаҳ Сирри Левенд ҳақида". *Ўзбек тили ва адабиёти* 4: 79-82.

Catalog of “Navoi Manuscripts in Turkish Libraries” and its contribution to Navoi studies

Oysara Madalieva¹

Abstract

In 1958, a catalog of Navoi's works was created in Turkey by the Ogah Sirri Levend (1897–1978). The catalog contains a monographic description of the manuscripts of Alisher Navoi's works stored in funds in Turkey. The catalog consists of three parts - preface, description and conclusion. The preface contains a study of the author's important views on the value of Navoi's works, their quantity and manuscripts. This catalog was an important source not only during the period of its creation, but also for the development of modern Navoi studies, in particular, the field of textual criticism and source study.

Key words: *catalog, manuscript, kulliyat, description, sofa, poem.*

References

- Eckmann, J. 1970. “Nevai'nin ilk divanları üzerine”. *Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten*, 13: 253-262. Ankara.
- Kaya, Ö. 1989. *Ali Sir Nevayi. Fevayidul-kibar*. İnceleme-Metin-Dizin. Doktora tezi. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Dokümantasyon merkezi.
- Lale, U. 2006. *Türkmen valiler Şirazlı ustalar Osmanlı okurlar XVI.Yüzyıl Şiraz elyazmaları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Levend, A.S. 1958. “Türkiye kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları”. *Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten* 127-209. Ankara.
- Levend, A.S. 1965-1966. *Alishir Nevai*. I-IV cilt. Ankara: *Türk tarih kurumu basimevi*.
- Nagiyeva, Dj. 2001. *Azerbaycanda Nevai*. Baku: Elm.
- Özdaraedeli, N. 1989. *Ali Sir Nevayi. İlk divan. İnceleme-Metin-Dizin*. Doktora tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sertkaya, O. 2004. “*Ali Şir Nevayi Tarzı ve Nevayi'ye Anadolu'da yazılan Nazireler*” 560. Doğum, 500. Ölüm Yıldönümlerini Anma Toplantısı Bildirileri 24-25 Eylül 2001. Ankara.
- Toğan, A.Z.V. 1940. “*Ali Şir*” *İslam ansiklopedisi* 349-357. 3. cilt. İstanbul: Maarif matbasi.
- Türkay, K. 1988. *Ali Sir Nevayi. Bedayi ul-vasat*. İnceleme-Metin-Dizin. Doktora tezi. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Dokümenta-

¹ Oysara R. Madalieva – doctor of philosophy (PhD) in philology, Institute of Oriental Studies named after Abu Rayhan Beruni of the Republic of Uzbekistan.

E-mail: oysara19@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-0932-9570

For citation: Madalieva, O. R. 2021. “Catalog of “Navoi Manuscripts in Turkish Libraries” and its contribution to Navoi studies”. *Golden scripts* 4: 4—19.

- syon merkezi.
- Lixachev, D.S. 1962. *Tekstologiya*. Izdatelstvo akademii nauk SSSR. Moskva-Leningrad.
- Nagieva, J. 1986. *Bakinskie rukopisi Alishera Navoi*. Baku: Elm.
- Ro'zmonova, R. 2011. *Alisher Navoiy an'alarining usmonli turk she'riyatiga ta'siri* (Ahmad Posho va Saydi Ali Rais Kotibiy ijodi misolida). Filologiya fanlari nomzodi dissertatsiyasi. Samarqand.
- Sodiqov, Q. 1963. *Matnshunoslik va manbashunoslik asoslari*. Toshkent.
- Sulaymonov, H. 1963. *Navoiy asarlarining manbalari va nashri haqida*. Asarlar: I tom. Toshkent.
- Suleyman, X. 1961. *Tekstologicheskoe issledovanie liriki Alishera Navoi*. Avtoreferat – dissertatsiya na soiskanie uchenoy stepeni doktora filologicheskix nauk. Tashkent.
- Turdialiev, A., Erkinov, A. 2018. "Badoe' ul-bidoya"ning Navoiy davrida ko'chirilgan va yangi aniqlangan sanali oltinchi qo'lyozmasi (Sultonali Mashhadiy, Hirot, 889/1484-1485 yil)". *Alisher Navoiy va XXI asr*: Respublika ilmiy-nazariy anjumani, 57-62. Toshkent: Turon iqbol.
- Uluch, L. 2020. *Alisher Navoiy asarlarining Istanbul kutubxonalaridagi bezakli qo'lyozmalari*. Toshkent: Silk Road Media. East Star Media.
- Chetindag', Y. 2011. *Alisher Navoiy va usmonli she'riyati*. N.Hasan, R.Ro'zmonova tarjimai. Toshkent: Muharrir.
- Erkinov, A. 2017. "Alisher Navoiyning Usmonli turklar madaniy muhitidagi o'rni tarixidan (manbashunoslik materiallari asosida)". *Navoiy ijodi va qiyosiy tahlil masalalari*, 55-65. Mas'ul muharrir: M.Muhiddinov. Toshkent: Tamaddun.
- Erkinov, A. 2018. "Badoe' ul-bidoya"ning Navoiy davrida ko'chirilgan va yangi aniqlangan sanali beshinchi qo'lyozmasi (888 yil, safar oyi 1483 yil, mart-aprel)". *Alisher Navoiy va XXI asr*: ilmiy-nazariy anjuman, 51-57. Toshkent: Turon iqbol.
- Erkinov, S. 1991. "Taniqli navoiyshunos turk olimi Ogah Sirri Levend haqida". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 79-82.

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

“Oltin bitiglar – Golden Scripts” jurnali – Sharq adabiyoti va madaniyati, ijtimoiy-ma’naviy hayoti, tilshunoslik va aniq fanlar, dinshunoslik va ilohiyotshunoslikka oid ahamiyatli qo’lyozma manbalar, xalq og’zaki ijodi namunalariga bag’ishlangan ilmiy tadqiqotlar xulosalarini chop etishga mo’ljallangan.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo’lyozmalar yil davomida o’zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, turkiy tillarda topshirilishi mumkin. Agar muallif o’z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr etmoqchi bo’lsa, unda qo’lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etishi kerak.

Qo’lyozmalar MS Word (.doc) formatida (oltinbitiglar@gmail.com) elektron pochta-siga yuborilishi kerak. Iqtiboslar va izohlar bo’yicha MS Word menejerini qo’llash lozim.

Barcha qo’lyozmalar muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma’lumot bilan yuboriladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig’i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o’ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo’lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantirilishi lozim.

Maqola matni 3 000–5 000 so’zdan iborat bo’lishi kerak.

100–150 so’zdan iborat o’zbek va ingliz tillaridagi abstrakt (annotatsiya) va 5–10 so’zdan kam bo’lmagan kalit so’zlar (o’zbek va ingliz tillarida). Abstrakt maqolaning maqsadi, metodologiyasi va natijalarini qisqacha ifodalashi kerak.

Adabiyotlar ro’yxati 5 sahifadan oshmasligi lozim.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo’lishi mumkin) 1500 so’zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so’ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo’limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to’q bo’yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o’zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tillarda yozilgan bo’lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola sarlavhasidan keyin sahifaning o’ng chetida

muallifning ism-familiyasi yozilib, oxiriga yulduzcha (*) ishorasi qo'yiladi va sahifa pastida muallif haqida quyidagi qisqa ma'lumotlar beriladi: F.I.O., ilmiy daraja va unvon; ish joyi; e-pochta va ORCID ID (raqami).

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – *yotiq*, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida () satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satrboshidan, boshqa barcha qatorlari abzasdan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

6.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:

[Xondamir, Makorim, 17^a]

7.2. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011. *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2011, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011(a). *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011(b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011(a), 99]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Vohidov, Rahim va Husniddin Eshonqulov. 2006. *O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi*. Toshkent: Adabiyot jamg'armasi nashriyoti.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va Eshonqulov 2006, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Ismoilov, Ilyos. 2020. "Navoiy ijodida Ya'juj-Ma'juj obrazi." *Alisher Navoiy va XXI asr*, Shuhrat Sirojiddinov muharrirligida, 130 – 133. Toshkent: Mashhur-press.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Ismoilov 2020, 131]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL.
Foydalanilgan sana.

Adizova, Iqboloy. 2020. *Thinker poetess of the East*. Germany:
Lambert Academic Publishing. <https://www.lap-publishing.com/>. 12.07.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Adizova 2020, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar:
Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek
matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti.
<http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 1987, 19-hujjat]

7.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni:
maqola sahifalari.

Alimuhamedov, Rixsitilla. 2018. "Qadimgi turk-moniy adabiyoti."
Oltin bitiglar 1: 65 – 76.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Alimuhamedov 2018, 70]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Ismoilov, Ilyos. 2020. "Saddi Iskandariy" dostonidagi adabiy ta'sir va o'ziga xoslik masalasi xususida." *O'zbekistonda xorijiy tillar* 3: 229 – 235. doi: 10.36078/1596780050.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Ismoilov 2020, 231]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi.

Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?." *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Sobirov, Ergash va Akmal Kenjayev. 2010. "Milliy qadriyat va globallashuv". *New York Times*, 27.02. <http://www.nytimes.com/28/us/28health.html>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sobirov va Kenjayev 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "*The Chicago Manual of Style, 16th Edition*" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

Ushbu son "Oltin bitiglar" tahririyatida sahifalandi.
Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi 103-uy.
e-mail: goldenscripts@gmail.com
Tel.: +99891 166-31-38
Bosishga 28. 12. 2021-yilda ruxsat etildi
Qog'oz bichimi 70x100 1/16/.
nashriyot bosma tabog'i: 8
Jurnal 2017-yil 26 oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi
tomonidan № 0940 raqami bilan ro'yxatdan o'tgan.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi.

"Mashhur-Press" bosmaxonasida chop etildi.
Buyurtma №0440 Adadi 300 dona.
Bosmaxona manzili:100129 Toshkent, Markaz 15, 1-uy. Tel.: +99890 900 75 77,

+99894 659 94 62